

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon
Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

**The Paradigm,
Paradox, and
Privilege of Teshuva**

Professor Shoshana Schechter
ט"ו אלול תשע"ו • September 18, 2016

1) בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה א

ששה דברים קדמו לבריאת העולם, יש מהן שנבראו, יש מהן שעלו במחשבה להבראות, התורה והכסא הכבוד נכון כסאך מאזוגו' (תהלים צג)) ה' קנני ראשית דרכו, כסא הכבוד מנין דכתיבמשלי ח)) נבראו, תורה מנין שנאמר כענבים הושע ט)) האבות וישראל ובית המקדש ושמך של משיח עלו במחשבה להבראות, האבות מנין, שנאמר כסא כבוד מרום ירמיה יז)) זכור עדתך קנית קדם, בהמ"ק מנין שנאמרתהלים עד)) 'במדבר וגו', ישראל מנין שנא יהי שמו לעולם וגו', רבי אהבה ברבי זעירא אמר אף התשובה תהלים עב)) מראשון וגו', שמו של משיח מנין שנאמר בטרם הרים יולדו, ואותה השעה תשב אנוש עד דכא וגו' אבל איני יודע איזה מהם קודם, שם /תהלים/ צ)) שנאמר אם התורה קדמה לכסא הכבוד

2) פרקי דרבי אליעזר פרק ג

עד שלא נברא העולם היה הקדוש ברוך הוא ושמך הגדול בלבד, ועלה במחשבה לברא את העולם, והיה מחריט את העולם לפניו ולא היה עומד. משלו משל למה הדבר דומה, למלך שהוא רוצה לבנות פלטרים שלו, אם אינו מחריט בארץ יסודותיו ומובאיו ומוצאיו, אינו מתחיל לבנות, כך הקדוש ברוך הוא החריט לפניו את העולם ולא היה עומד, עד שברא את התשובה: שבעה דברים נבראו עד שלא נברא העולם, ואלו הן: תורה, וגיהנם, וגן עדן, וכסא הכבוד, ובית המקדש, ותשובה, ושמך של משיח

3) רש"י בראשית פרשת בראשית פרק א

ברא אלהים - ולא אמר ברא ה שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת רחמים ושתפה למדת מ', הדין, היינו ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמם

4) בראשית פרשת בראשית פרק ג

וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי יְקֹנֵק אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הַגֶּן
 ט) וַיִּקְרָא יְקֹנֵק אֱלֹהִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיפֹה
 י) וַיֹּאמֶר אֶת קִלְךָ שָׁמַעְתִּי בְּגֵן וַאֲיִרָא כִּי עִירָם אֲנֹכִי וְאֶחְבֵּא
 יא) וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עִירָם אֶתָּה הֲמֵן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבַלְתִּי אֲכֹל מִמֶּנּוּ אֲכַלְתָּ
 יב) וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִיא נָתַתָּה לִּי מִן הָעֵץ וְאֲכַל
 יג) וַיֹּאמֶר יְקֹנֵק אֱלֹהִים לָאִשָּׁה מַה זֹאת עָשִׂית וְתֹאמֶר הָאִשָּׁה הִנְחֵשׁ הַשִּׂיאֲנִי וְאֲכַל

רש"י בראשית פרשת בראשית פרק ג

ט) איכה - יודע היה היכן הוא, אלא ליכנס עמו בדברים, שלא יהא נבהל להשיב אם יענישהו פתאום. וכן בקין) וכן מ', מי האנשים האלה עמך, ליכנס עמהם בדברים במדבר כב ט)) אמר לו אי הבל אחיך, וכן בבלעם בראשית ד ט)) (ישעיה לט א) בחזקיה בשלוחי (אויל) מרודך בלאדן

(5) בראשית פרשת בראשית פרק ד

ה) וְאֵל קִין וְאֵל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד וְאֵל קִין וְאֵל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל קַיִן לְמָה חָרָה לְךָ וּלְמָה נִפְּלוּ פָּנֶיךָ הַלֹּא אִם תֵּיטִיב שָׂאת וְאִם לֹא תֵיטִיב לִפְתָּח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תִּשְׁוֹקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ חַ וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל הָבֵל אַחִיו וַיְהִי בֵּהֵיוֹתָם בְּשָׂדֵה וַיִּקָּם קַיִן אֶל הָבֵל אַחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל קַיִן אֵי הָבֵל אַחִיךָ וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הַשֹּׁמֵר אַחִי אֲנִכִּי

רש"י בראשית פרשת בראשית פרק ד

וַיֹּאמֶר אֲנִי הִרְגַתִּי וְחַטָּאתִי לְךָ ט) אֵי הָבֵל אַחִיךָ - לְהַכְנִס עִמּוֹ בְּדַבְרֵי נַחַת, אֲוֹלֵי יִשׁוּבָב

(6) יונה פרק

א וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֶל יוֹנָה בֶּן אֲמֵתַי לֵאמֹר. ב קוּם לֶךְ אֶל נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא עָלֶיהָ כִּי עָלְתָה רָעָתָם לְפָנָי. ג וַיִּקָּם יוֹנָה לְבָרַח תַּרְשִׁישָׁה מִלְּפָנָי יְהוָה וַיֵּרָד יָפוֹ וַיִּמְצָא אֲנִיָּה בָּאָה תַרְשִׁישַׁ וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ וַיֵּרָד בָּהּ לְבוֹא עִמָּהֶם תַרְשִׁישָׁה מִלְּפָנָי יְהוָה. ד וַיְהִי הַטִּיל רִיחַ גְּדוֹלָה אֶל הַיָּם וַיְהִי סַעַר גְּדוֹל מְאֹד וַיִּהְיֶה הַיָּם וְהָאֲנִיָּה חֹשֶׁבֶת לְהִשָּׁבֵר. ה וַיִּירָאוּ הַמְּלָחִים וַיִּזְעַקוּ אִישׁ אֶל אֵלָהָיו וַיִּטְלוּ אֶת הַפְּלִים אֲשֶׁר בָּאֲנִיָּה אֶל הַיָּם לְהַקֵּל מֵעֲלֵיהֶם וַיּוֹנֶה יָרַד אֶל יִרְכַּתִּי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיִּרְדָּם. ו וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֵבֶל וַיֹּאמֶר לוֹ מָה לְךָ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל אֵלֶיךָ אוֹלֵי יְתַעַשְׂתָּ הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נֹאכְד. ז וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ לְכוּ וְנִפְּלָה גּוֹרְלוֹת וְנִדְעָה בְּשִׁלְמֵי הַרְעָה הַזֹּאת לָנוּ וַיִּפְּלוּ גּוֹרְלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל עַל יוֹנָה. ח וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַגִּידָה נָא לָנוּ בְּאֲשֶׁר לָמִי הַרְעָה הַזֹּאת לָנוּ מָה מְלַאכְתְּךָ וּמֵאֵינן תְּבוֹא מָה אֲרָצְךָ וְאֵי מְזָה עִם אֲתָה. ט וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם עֲבָרִי אֲנִכִּי וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרָא אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַיָּם וְאַתָּה הַיַּבְּשָׁה. י וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יְרָאָה גְּדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מָה זֹאת עָשִׂיתָ כִּי יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי מִלְּפָנָי יְהוָה הוּא בָרַח כִּי הִגִּיד לָהֶם. יא וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מָה נַעֲשֶׂה לְךָ וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵינוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר. יב וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם שְׂאוּנִי וְהִטִּילְנִי אֶל הַיָּם וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם כִּי יוֹדַע אֲנִי כִּי בְּשִׁלְי הַסַּעַר הַגְּדוֹל הַזֶּה עָלֵיכֶם. יג וַיִּחַתְרוּ הָאֲנָשִׁים לְהַשִּׁיב אֶל הַיַּבְּשָׁה וְלֹא יָכְלוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר עָלֵיהֶם. יד וַיִּקְרָאוּ אֶל יְהוָה וַיֹּאמְרוּ אָנָּה יְהוָה אֵל נָא נֹאכְדָה בְּנַפְשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאֵל תִּתֵּן עָלֵינוּ דָם נִקְיָא כִּי אֲתָה יְהוָה כְּפָשַׁת עֲשִׂיתָ. טו וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְּלוּהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם מְזֻעָפוֹ. טז וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יְרָאָה גְּדוֹלָה אֶת יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ זִבְחַת לַיהוָה וַיִּדְרוּ נְדָרִים

ד

א וַיִּרַע אֶל יוֹנָה רָעָה גְּדוֹלָה וַיַּחַר לוֹ. ב וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה וַיֹּאמֶר אָנָּה יְהוָה הַלֹּא זֶה דְּבַרִּי עַד הַיּוֹתִי עַל אֲדַמְתִּי עַל כֵּן קִדַּמְתִּי לְבָרַח תַּרְשִׁישָׁה כִּי יָדַעְתִּי כִּי אֲתָה אֵל חַנּוּן וְרַחוּם אַרְךָ אַפִּים וְרַב חַסֵּד וְנַחֵם עַל הַרְעָה. ג וְעַתָּה יְהוָה קַח נָא אֶת נַפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי. ד וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵהִיטֵב תְּרָה לְךָ. ה וַיִּצָא יוֹנָה מִן הָעִיר וַיִּשָּׁב מִקְדָּם לְעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שֵׁם סִכָּה וַיִּשָּׁב תַּחְתֶּיהָ בְּצֹל עַד אֲשֶׁר יָרָאָה מָה יְהִיָּה בְּעִיר. ו וַיִּמֵּן יְהוָה אֱלֹהִים קִיקִיּוֹן וַיַּעַל מֵעַל לַיּוֹנָה לְהִיּוֹת צֹל עַל רֵאשׁוֹ לְהַצִּיל לוֹ מִרְעָתוֹ וַיִּשְׁמַח יוֹנָה עַל הַקִּיקִיּוֹן שֶׁמָּחָה גְּדוֹלָה. ז וַיִּמֵּן הָאֱלֹהִים תּוֹלַעַת בְּעֵלּוֹת הַשִּׁחַר לְמַחְרַת וַתִּפֹּךְ אֶת הַקִּיקִיּוֹן וַיִּיבֹשׁ. ח וַיְהִי כַזֶּרֶחַ הַשָּׁמֶשׁ וַיִּמֵּן אֱלֹהִים רִיחַ קָדִים תַּרְשִׁישִׁית וַתִּפֹּךְ הַשָּׁמֶשׁ עַל רֵאשׁ יוֹנָה וַיִּתְעַלֵּף וַיִּשְׂאֵל אֶת נַפְשׁוֹ לְמוֹת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי. ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל יוֹנָה הֵהִיטֵב תְּרָה לְךָ עַל הַקִּיקִיּוֹן וַיֹּאמֶר הֵיטֵב תְּרָה לִי עַד מוֹת. י וַיֹּאמֶר יְהוָה אֲתָה חֲסַת עַל הַקִּיקִיּוֹן אֲשֶׁר לֹא עֲמַלְתָּ בּוֹ וְלֹא גִדַּלְתָּ שֹׁבֵן לִלְלָה הִיא וּבֵן לִלְלָה אֲבָד. יא וְאֲנִי לֹא אַחֹס עַל

נינוה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבו אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה

7) אוצר מדרשים (אייזנשטיין) יונה

באותה שעה זלגו עיניו דמעות לפני הקב"ה עד שירד הקב"ה ואמר לו מפני מה אתה בוכה שמא יש לך צער על הקיקיון שלא עמלת בו ולא גידלתו ולא הכנסת בתוכו זבלין ולא השקיתו מים, ולילה אחד היה ויבש כך חסת עליו, ואני לא אחוס על נינוה. באותה שעה נפל יונה על פניו לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע כלום היא לפניך מדת הדין? במדת רחמים תנהיג את עולמך ונאה לך תהלה שכנכתיב לה' אלהינו הרחמים והסליחות שנאמר כי אל רחום ה' אלהיך וכתוב מי אל כמוך נושא עון, וכתוב חסד ה' מלאה הארץ, ולא עוד אלא שאתה יושב על כסא רחמים, רחמים וכתוב וישוב תהלים ק"ל ג') בימינו וסליחה וחסד מלפניך ופדות מאחריך שנאמר כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות, גבורות רחמיך הרבים לא הייתי יודע וחסדיך הרבים לא ישעיה נ"ה ז') אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח, הייתי מגיד, שאין מי יעשה כמעשיך וכגבורותיך, יפה עשית יפה פעלת יפה רחמת, יפה חננת יפה סלחת, יפה קרעת להם שטר חובתם יפה נחמת על רעתם, מי אל כמוך וגו'. אלא כולו תשבחות, כסאך תהלה כבודך תפארה, אשר מעשה ידך נעימים, גופך ישועה, פניך כמאיר כל אור, עיניך מקור כל זוהר, פיך אמת, שפתותיך חיים, אמת חסדך הגדול על שארית נחלתך, שאתה מקדים להם רחמים בכל עת ובכל שעה, אתה מוחל לעונם כדי ליתן עוז וכבוד לשמך שנאמר למען יזמרך כבוד ולא ידום ה' אלהי לעולם אודך

8) ילקוט שמעוני יחזקאל רמז שנח

הנפש החוטאת היא תמות, שאלו לחכמה חוטא מהו ענשו א"ל חטאים תרדף רעה, שאלו לנבואה חוטא מהו ענשו, א"ל הנפש החוטאת היא תמות, שאלו לתורה חוטא מהו ענשו א"ל יביא אשם ויתכפר לו, שאלו להקב"ה חוטא מהו ענשו א"ל יעשה תשובה ויתכפר לו

9) תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד א

גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנא' (הושע יד, ב) שובה ישראל עד ה' אלהיך אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות שנאמר (הושע יד, ב) שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך הא עון מזיד הוא וקא קרי ליה מכשול איני והאמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות שנאמר (יחזקאל לג, יט) ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם (חיה) יחיה לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה

10) ר' צדוק הכהן מלובלין - צדקת הצדיק אות ק

תשובה היינו שמשיב אותו דבר אל השם יתברך, רצה לומר שמכיר שהכל פועל השם יתברך וכוחו אפילו המחשבה טרסנוצרה בלבו של אדם, כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה ט' ג') נמצא השם יתברך נתן לו כח אז גם בהעבירה ועל ידי זה אחרת תשובה הגמורה הוא זוכה שזדונות נעשין זכויות

(11) הכרמל מאת ה מלבים**שוב :**

פער שוב גרנו הוא ששז אל הנקיס
או על הענין שהיה צו תחלה,
כמו "ואם ישוב הכנעני" הוא אל הנקיס

שה"י עם, אל האזנים החדשים, ושנה
אל בית אציה כנעוריה" הוא צנחית
הענין שהיתה בתחלה, וזוה אורו
"פרעו לשונות יצם" כי הגם שחלך
לציה אציה לא תשוב להסאר עם כי
זקוקה היא ליצם ואינה שנה אל בית
אציה בענין שהיתה צו בתחלה, כח"ש
"שני אלונה בית אציה" . . ותלך סנור
ותשז בית אציה" הרי אור ותלך לא
"ותשז" כי היתה עוד זקוקה לשלה
חסי דד בעלה, - איש"ש תליצ ויקרא
י"ד סי" ק"ג כ"צ סי" ל"ז.

(12) רמב"ם הלכות תשובה פרק ב

מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים, ועושה צדקה כפי כחו, ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו. ומשנה שמו, כלומר: אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים, ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה, וגולה ממקומו,

(13) תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד ב

על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו (ונאמר) + מסורת הש"ס: [ואומר] + יגהן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. מאי ואומר? - וכי תימא: הני מילי - בציבור, אבל ביחיד - לא, תא שמע הן כל אלה יפעל אל פעמים (שלש עם גבר). (מכאן ואילך אין מוחלין לו, שנאמר על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו תנו רבנן: עבירות שהתודה עליהן יום הכפורים זה - לא יתודה עליהן יום הכפורים אחר, ואם שנה בהן - צריך להתודות יום הכפורים אחר, ואם לא שנה בהן וחזר והתודה עליהן - עליו הכתוב אומר ידככלב שב על קאו

(14) בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פה

שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח

